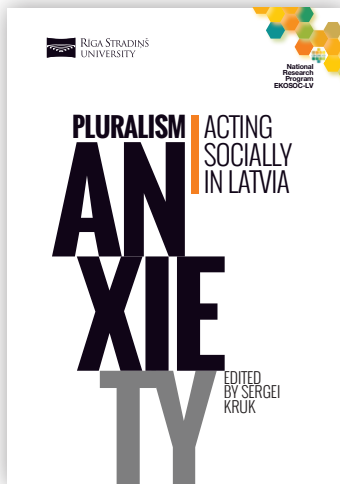

DIVAS JAUNAS GRĀMATAS PAR LATVIJAS SABIEDRĪBU

Rīgas Stradiņa universitātes (RSU) pētnieku — sociologu, ekonomistu, psihologu, filozofu, sociālantropologu un komunikācijas speciālistu veidotas, dienasgaismu 27. septembrī ieraudzīja divas jaunas grāmatas: **“Nemiers ar plurālismu. Sociālā rīcība Latvijā”** (red. RSU profesors Sergejs Kruks) un **“Sociālais kapitāls un darbinieku finansiālā līdzdalība uzņēmuma konkurētspējas un inovāciju veicināšanā”** (red. RSU prof. Inna Dovladbekova un Latvijas Universitātes prof. Ērika Šumilo).

Sabiedrības pasivitāti un personiskās iniciatīvas trūkumu parasti nosauc kā galvenos šķēršļus Latvijas izaugsmes ceļā. Kā risinājumu valdība piedāvā cilvēka rakstura mainīšanas programmu, kas paredz piederības sajūtas, tiesiskuma izpratnes, vērtību apziņas audzināšanu. RSU zinātnieki nepiekrīt šādai pieejai, un viņu argumenti, kas ir balstīti empīriskos pētījumos, apkopoti nupat RSU

izdevniecībā iznākušajās grāmatās. Analizējot aptauju un interviju datus, pētnieki secina, ka sociālajā rīcībā vērtības un attieksmi nosaka un veido nevis individu raksturs, bet gan tā loma un resursi, ko indivīdiem piešķir sociālā struktūra. Tā, piemēram, cilvēki, kuri paši rada darba vietas (darba devēji, ģimenes biznesa radītāji, pašnodarbinātie), ir atvērti pārmaiņām, gatavi riskēt un uzņemties atbildību, taču rīcību kavē institūcijas un procedūras, kuras viņi nevar kontrolēt. Zinātnieki analizē vairākus normatīvos aktus, kuru neskaidrie, pretrunīgie un argumentos nebalsotie formulējumi faktiski bremzē indivīdu sabiedrisko aktivitāti.

Latvijas sabiedrība ir daudzveidīga (un etniskā piederība nebūt nav galvenais atšķirību avots), taču institūciju uzbūve un neprasme vest sarunu neļauj risināt šīs atšķirības. Indivīdi vairās paust iniciatīvu, darboties kopīgi, jo nav garantiju, ka visus ieguvumus no šīs darbības

nepiesavināsies atšķirīgais cits. Tas arī ir būtiskākais uzticības trūkuma cēlonis — izdevumā par sociālo rīcību Latvijā secina pētnieki.

Uzņēmējdarbības attīstība Latvijā, jaunu uzņēmumu rašanās un esošo uzņēmumu konkurētspējas veicināšana ir cieši saistīta ar inovācijām, kuru veidošanā nozīme ir ne vien uzņēmumu īpašniekiem, bet arī darbiniekiem. Tāpēc sociālā kapitāla ieguldījums un darbinieku iesaiste uzņēmuma mērķu īstenošanā ir svarīgi uzņēmuma veikspējas paaugstināšanā. Pētnieki noskaidrojuši sociālā kapitāla un darbinieku finansiālās līdzdalības nozīmi uzņēmuma konkurētspējas un inovāciju veicināšanā, skatot sociālo kapitālu galvenokārt uzņēmumu līmenī. Izaugsmi veicinātu tas, ja vairāk iedzīvotāju kļūtu par īpašniekiem,

bet darbinieki ņemtu līdzdalību uzņēmuma kapitālā. Pētījums liecina, ka labvēlīgas politikas apstākļos darbinieki būtu vairāk ieinteresēti ieguldīt līdzekļus vērtspapīros. Ar darbinieku finansiālās līdzdalības starpniecību ir iespējams pozitīvi mainīt attieksmi pret darbu — sekmēt identificēšanos ar uzņēmumu, lojalitāti un darba motivāciju, pastiprināt darbinieku interesi par uzņēmuma darbības rādītājiem, iesaistīt lēmumu pieņemšanā. Lai akciju sabiedrību darbinieki iegūtu pilntiesīgu akcionāru statusu ar atbilstīgām privilēģijām, ir nepieciešams institucionālais ietvars, proti, tiesiskais regulējums un atbalsta mehānismi.

Abi izdevumi tapuši valsts pētījumu programmas EKOSOC-LV zinātniskā projekta ietvaros.